

„Most a kulturális prostitúciót támogatják”

Kocsis Zoltán nagyon tragikusnak tartja a jövőt, s nem lát igazi megoldást

Nehéz idők járnak az értékes kultúra képviselőire. A korábbi minisztériumi vezetés által a szimfonikus zenekarok támogatására szánt összeg helyett a kulturális tárca új vezetése jóval csekélyebb összeget folyósít, s a pénzhiány több társulatot a működésképtelenség szélére sodort. A maradványképzési kötelezettség tovább nehezíti a helyzetet, s a finansziális bizonytalanság miatt az együttesek többsége nem tud hosszabb távra tervezni. S bár a kulturális miniszter többször nyilatkozta, fontosnak tartja, hogy a két világhírű zenekar, a Nemzeti Filharmonikusok és a Budapesti Fesztiválzenekar működése zavartalan legyen, Kocsis Zoltán arról számol be, költségvetési támogatásukat folyamatosan csökkentik, s az ma már lényegesen kevesebbet ér, mint az az összeg, amelyet újjáalakításukkor kaptak. A zongoraművész-karmester nagyon sajnálja a többi együttest, igyekszik küzdeni is értük, mert bünténynek tartaná, ha közülük egyetlenegyét is felszámolnának. Kocsis Zoltán azonban rettentő sötétben látja a jövőt, s úgy véli, már nem sokáig lesznek olyan emberek, akiknek a muzsika annyira fontos, mint neki.

– Pedig a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának vezetője azt nyilatkozta, fontos, hogy a két világhírű, reprezentatív zenekarunk működését garantálják...

– Tény az, hogy költségvetési támogatásunk folyamatosan csökken. Nem csupán ezt a kormányt hibáztatom ezért, hiszen a folyamat már az előző ciklus alatt elindult. Mindenesetre az az összeg, amit ma kapunk, reálértékében lényegesen kevesebbet ér, mint amit az együttes újjáalakításakor ért. A zenekarban még nincs zúgolódás, mert ez egy fegyelmezett társulat, de tény az, hogy eközben folyamatosan közpénzekből támogatnak olyan szólistákat és együtteseket, akiknek ez nem járna igazán. Tény, hogy augusztus 20. alkalmából a Megasztár résztvevőinek miniszteri elismerés járt, amit példátlanak tartok a magyar művészeti életben. Ez egyenértékű a zenei prostitúció támogatásával. S egyre jobban utálok egy olyan országban élni, ahol bevallottan és egyre növekvő mértékben negligálják az értékes kultúrát... Miközben elvileg egy fillér sem volt a NKÖM-ben a szimfonikus zenekarok támogatására, akadt olyan együttes, amely 75 millió forintot kapott, és különböző újságírói fogásokkal még azt is sikerült elérniük, hogy mindenki őket sajnálja. Mi az Énekkarral és a Kottatárral együtt 228-an vagyunk, s az éves költségvetési támogatásunk kevesebb, mint a 84 tagot számláló Fesztiválzenekaré. A Nemzeti Filharmonikusok pedig szponzor-pénzre sem nagyon számíthat, hiszen amikor annak idején a szép összeggel megemelték a támogatásunkat, ezt a tárca többek között azzal indokolta, hogy nem szeretné, ha a Nemzeti Filharmonikusok kiszolgáltattá válnának szponzoraiknak. Most kegyesen engedélyezték, hogy keressünk támogatókat, de már szinte mindegyik foglalt. Ráadásul előálltak azzal az arcpirító ötlettel is, hogy a társaságok a maradványképzési kötelezettségük teljesítéséhez felvehessenek

banki hitelt... Ez az értékes kultúra kigúnyolása, hiszen ezzel egyidejűleg számos, enyhén szólva is megkérdőjelezhető területet támogatnak. Sajnos, az a tény is önmagáért beszél, hogy ebben a kormányzati ciklusban már a harmadik kulturális miniszternél tartunk...

– A tárca mostani vezetőjének az a kijelentése is elgondolkodtató, mely szerint a kultúratermelőket arra akarják ösztönözni, keressenek önkormányzati és magánmecenásokat, s a Filharmóniai Társaság Zenekarának is meg kellene próbálnia magán-szponzorokat keresnie.

– Amikor az egyik nagy szimfonikus zenekar nemzetközileg is ismert vezetője kijelentette, hogy a politikusok kulturális bűnözők, akkor mindenki fel volt háborodva, de azért abban a ciklusban felépült a jelenlegi otthonunk, a Művészetek Palotája, és az igazán értékes kultúrában számos pozitív változás történt. Azóta ezen a területen csak komoly rombolás folyik...

– Az elvonások hatása mennyiben mutatkozik már meg a Nemzeti Filharmonikusok most induló szezonjában?

– Ritkábban tudunk hangszereket vásárolni, és kevesebb pénz jut a vendégművészek meghívására. Idén például nem is gondolhatunk arra, hogy meghívjuk Zukermant, mert a fellépti díja a háromszorosa annak, amit megengedhetünk magunknak. 2007 tavaszára felkértem Schiff Andrást, hogy lépjen fel Bach Máté-passiójában. Örömmel vállalta el, de azt kérte, hadd válogassa ő a szólistákat. Ezeknek a művészeknek a gázsija elviszi a fél évad költségvetését. Egy másik példa: el fogjuk játszani Jenei Zoltán Halotti szertartás című művét, és csak a kották másolása másfél millió forintba kerül. S bár ezek számunkra nagyon húsbavágó megszorítások, tudom, a többi együttes helyzete sokkal rosszabb, mint a miénk...

– Két esztendővel ezelőtt egy interjújában azt mondta, végre van zenekari kultúra Magyarországon, s a hazai együttesek olyan értéket képviselnek, hogy büntény lenne egyetlenegyét is felszámolni közülük.

– Ennek a lapnak a hasábjain már több ízben kijelentettem, hogy nagyon károsnak tartanám, ha zenekarok szünnének meg. Pontosan így gondolom ezt ma is. A Szimfonikus Zenekarok Szövetségének tagjaként, erőnk és befolyásunk szerint igyekszünk támogatni a többi együttest, az illetékes fórumokon azonban abszolút süket fülekre találunk... Pedig Magyarországon, ahol annyi a tehetséges ember, felmérhetetlen károkat okozna, ha csökkenne az együttesek száma. Akkor ugyanis rengetegen külföldön keresnének munkát, itthon pedig sok megkeseredett, helyét kereső zenész maradna, akinek már arra sincs lehetősége, hogy tanítani menjen, mert az utánpótlás is csökken. Éppen amiatt a romboló munka miatt, ami már tulajdonképpen Kodály Zoltán halálakor elkezdődött. Az iskolai ének-zene oktatás kötelező voltának megszűnéséhez nem férhetett kétség, de nem lépett a helyébe semmi, ami garantálhatná annak a kontinuitását, hogy a komoly, értékes kultúrára lesz befogadó réteg ötven vagy száz esztendő múlva. Ez máris megbosszulja magát, mert bár a koncertek látogatottsága nem csökken, a közönség öregszik, s ma már azt is nagyon meg kell válogatni, mikor ad koncertet az ember, és mit tűz műsorra. A marketing ilyen mértékű fontossá válása egyértelműen jelzi, sok az eszkimó, kevés a foka.

– A Zeneakadémia is nagyon nehéz anyagi helyzetben van, s nagy kérdés az is, hogy a Magyar Állami Operaház milyen úton indul el...

– A Megasztár helyett arra kellene odafigyelni, hogy ezek az intézmények minél több pénzt kapjanak, minél jobban tudjanak gazdálkodni, hogy minél eredményesebben végezhesék a munkájukat, amelynek hatása

a határokon túl terjed. Az az összeg, amelyre ezen a területen szükség lenne, az ország költségvetésének megjeleníthetetlenül csekély hányada. Én senkitől sem sajnálom a pénzt, nem érdekel, ki mennyit kap, ha nyugodtan végezhetem a munkámat. De ez egyre kevésbé lehetséges. Úgy érzem, az együttesemmel be kell zárkózunk egy olyan elefántcsonttoronyba, amelynek oldalain nem hatol át a kívüllág egyre fenyegetőbb zaja.

– *Milyen megoldási lehetőségeket lát a jelenlegi helyzetre?*

– Azt tudjuk tenni, amit a Nemzeti Filharmonikusoknak az évadnyitó társulati ülésen mondtam. Roppant gyanús, ha az ember állandóan harsányan kiáltozik, ezért hosszútávon azt tartom kifizetődőnek – s az együttestől nagy tapsot is kaptam a kijelentésemért, hiszen ebben a zenekarban komoly, felelősségteljes emberek ülnek –, ha minden külső körülményt negligálva zavartalanul tesszük a dolgunkat. Akárcsak annak idején a Nyugat szerkesztőgárdája. A lap ugyanis minden helyzetben, még a legdrámaibb időszakokban is, változatlanul őrizte magas színvonalát, s hírneve ezért maradhatott fenn mind a mai napig. Ha mi nem mutatunk be gyenge vagy megkérdőjelezhető produkciót, akkor, ha nem is azonnal, de ez előbb-utóbb meghozza a maga gyümölcsét. Ha valaki nem hisz ebben, akkor az nyugodtan távozzon az együttestől. Én viszont ebben bízom igazán. Az a jövő, ami jelenleg feldereng előttünk, nagyon sötét, de a lehető legjobb teljesítményt kell nyújtanunk. S csak reménykedhetünk, hogy jobba vagy igazságosabbá válik a világ... Sajnos, igazi megoldást nem látok. Már tizenöt esztendeje szajkózom, hogy komoly problémák várhatóak, ugyanis a bajok már akkor, a lemezpiac kezdeti összeomlásával jelentkeztek. A magam és más példáján lemérhettem, hogy a megfelelő marketing és a reklámfogások nélkül még a legjobb termékeket sem lehet eladni. Viszont virágozik a gagyi... Hogy mindez milyen veszélyeket rejt magában, az most már egyre jobban kezd megmutatkozni, bár valószínűleg még nem is vagyunk a legrosszabb periódusban, hiszen a helyzet még drámaibbá válhat később. Képzeljünk el egy átlagos budapesti polgárcsaládot, és érdeklődjünk tőlük Brahms h-moll klarinétötöséről... Négy gyermekem közül három iskolába jár, különböző közösségekbe, de ezek olyan távol vannak a komolyzenétől, mint Makó Jeruzsálemtől. Elvéve akad valaki, aki egyáltalán Mozartól hallott... Nem szeretek nosztalgizálni, de harminc évvel ezelőtt tényleg jobb volt a közönség. Meg tudták becsül-

ni az igazán értékes kultúrát, és sokkal befogadóbbak voltak. Az a réteg, amely ma rendszeresen eljár a különféle művészeti rendezvényekre, csupán fogyasztó. A kultúra mára tökéletesen árucikké vált. Akik fogyasztják, azok többsége egyáltalán nem ismeri a művészet igazi értékét. Mintha egy antialkoholistának adnánk a legfinomabb francia bort, aki csak azért issza meg, mert sznob. Nekem ilyen közönségre nincs szükségem, de szerintem senkinek sincs, aki komolyan hisz abban, hogy a zene, szavakon túli művészet lévén, a lelkek olyan rejtett szférájába is behatol, amelybe más nem. Nagyon alaposan meg kellene vizsgálni mindezt az illetékes SZAKEMBEREKNEK, s valahogy javítani rajta. Van persze valóban egy olyan pont, amikor Bach is elveszíti a fontosságát, és más lép a helyébe... Én sokkal sötétebben látom a jövőt, mint a munkatársaim, s tragikusabban annál is, mint akár öt esztendővel ezelőtt. Ennek ellenére azt gondolom, ha bezárkózom a kis kuckóba, s elkezdek gyakorolni, vagy a zenekarral próbálni, még ideig-óráig sikerül elfelejtenem ezt a problémát. Számomra ez a járható út. A társadalom számára viszont a jelenlegi csapásirány, amelyet a minisztérium illetékes vezetői kijelöltek, nem az...

– *Lehet ez ellen tiltakozni, transzparenszket festeni, nyílt leveleket írni, bár lehet, hogy a tüntetések sem hozzák meg a kívánt eredményt...*

– Volt, amikor egy együttes sztrájkjal ki tudott sírni a maga számára olyan állami pénzeket, amelyek egyébként nem jártak volna. Viszont a Filharmóniai Társaság esetében sajnos a tiltakozás nem járt sok sikerrel. Rettentően fáj értük a szívem, akárcsak a Budafoki Dohnányi Zenekarért vagy a Danubia Szimfonikus Zenekarért, ezekben az együttesekben ugyanis kiváló műhelymunka folyik, s az utánpótlás szempontjából felbecsülhetetlen értéket jelentenek. Sajnos úgy vélem, ma már tüntetéssel nem tudnánk magunk mellé állítani a társadalom nagy részét, s ezt pontosan tudják az illetékes helyeken is. Megváltozott a világ. Talán, ha egy Megasztár-győztes kezdene sztrájkolni, akkor rengetegen támogatnák. Ha én mennék az utcára, akkor lehet, hogy olyan megjegyzések hangzanának el, hogy ennek a zenekarnak van pénze, mi kell még nekik, vagy ami még rosszabb, azt mondanák, ez a Kocsis leül, játszik tíz percet és felveszi a zsíros gázsiját, akkor mi ellen tiltakozik?! Csak azt felejtik el, hogy abban az akár tíz percben negyven esztendő munkája, tapasztalata van benne... S persze még az is elhangozhat, hogy egyáltalán ki ez, mit csi-

nál, és szükség van arra egyáltalán??? Ha végeznének egy közvélemény-kutatást, félek, a társadalom nagy része már nem tartaná a komolyzenét értékesebbnek vagy maradandóbbnak, mint akár az Ossián együttest...

– *Ezért is kellene gondolni a közönségnevelésre, s arra, hús, harminc esztendő múlva ki fog ott ülni a hangversenyeken... De visszatérve a jelenlegi gondokra, talán az együttesek problémáira némi megoldást jelentene a kritériumokon alapuló, új elosztási rendszer. Feltéve, ha egyszer lesz is a támogatásra pénz... Mi erről a véleménye?*

– Attól függ, hogy melyek ezek a kritériumok. A létszámot nem lehet figyelmen kívül hagyni, de egy szimfonikus zenekart – különböző trükkökkel – látványosan olcsón is lehet működtetni. Mi ilyen kevesen vagyunk, nálunk ilyen alacsony az alapbér – mondják, s nem beszélnek az egyéb juttatásokról, amelyek akár a bér többszörösét is kitehetik, s arról, hogy annyi a kiegészítő, amennyi a zenekar létszáma, s az ő fizetésükről sem esik szó sosem. Persze, azok alkalmazhatnak különböző fortélyokat, akik nem félnek az esetleges szigorú vizsgálattól, akiket az Állami Számvevőszék vagy az Adóhivatal nem vizsgál. Mi már három ilyenlen átestünk. A közhasznú társasági forma megköveteli, hogy felügyelőbizottság és független könyvvizsgáló is felügyelje munkánkat. Előfordulnak olyan esetek, hogy kiegészítők nem hozzánk jönnek, mert keveslik a gázsit. Irreális bérekkel pedig senkit sem akarunk a zenekarhoz csábítani. Sosem volt ez a célunk. Csak ha magától dönt úgy valaki, idejön, mert számára fontos, hogy a Nemzeti Filharmonikusokkal muzsikáljon...

– *Ebben az együttesben játszani egyre inkább rangot jelent.*

Mert ez egy valódi csapat, amely méltóságteljesen, de nem nagyképpően viselkedik, s napi penzumként végzi a munkáját. Azt merem mondani, hogy mostanra nagyon egészséges légkör alakult ki, s a hangulat a fásultság Szküllája és a bratyizás Kharübdiszé között van. S persze, a bajok ellenére is igyekszünk elsősorban a muzsikával foglalkozni. A gyakorlás, a próbák között találok arra időt, hogy meghangszerezem a 20 Kodálydalt. Ha fiatalabb lennék, akkor reménytelennek érezném a helyzetet, s nagyon sajnálom a mai igazán tehetséges fiatalokat, mert nem tudják, mibe is vágnak bele. Így, 53 évesen azonban úgy vélem, azt a 20–25 évet, amit még aktívan muzsikálni tudok, végigcsinálom, s aztán döntsön az utókor... R. Zs.